

Výskyt ohrožených a vzácnějších plevelných druhů v ekologicky hospodařících podnicích

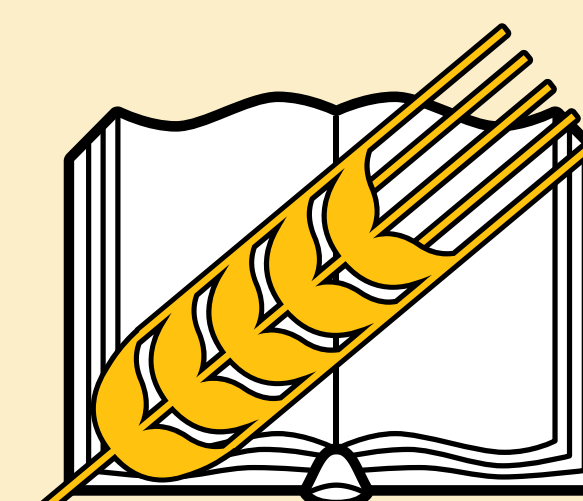
Occurrence of endangered and rare weed species in organic farms

Michaela Nečasová, Luděk Tyšer, Josef Soukup

Dept. of Agroecology and Biometeorology

Faculty of Agrobiolgy, Food and Natural Resources, Czech University of Life Sciences, Kamýcká 957, 165 21 Praha 6 - Suchdol, Czech Republic, e-mail: necasova@af.czu.cz

Summary

In 2006-2007, a phytocoenological survey was carried out in different production areas of the Czech Republic in winter cereals, spring cereals and root crops. The farms chosen have applied organic farming for a long time. Appearance of 14 species presented in Black and Red List of Vascular Plants of the Czech Republic was noticed (e.g. *Odontites vernus* (Bellardi) Dum., *Stachys annua* (L.) L., *Veronica agrestis* L.).

Materiál a metodika

V rozmezí let 2006-2007 byl proveden fytocenologický průzkum na vybraných lokalitách na území České republiky. Sledovány byly porosty ozimých a jarních obilnin a okopanin nacházející se v kukuřičné, řepařské a bramborářské výrobní oblasti. Jednalo se o podniky, které nejméně po dobu tří let uplatňují principy ekologického způsobu hospodaření. Celkem bylo provedeno 55 fytocenologických snímků; 23 snímků v ozimých obilninách (pšenice ozimá, špalda, tritikále, žito), 17 snímků v jarních obilninách (ječmen jarní, pšenice jarní, oves) a 15 snímků v okopaninách (brambory, kukuřice). Sledována byla pokryvnost jednotlivých druhů plevelů na snímcích o velikosti 100 m² v 1 opakování uvnitř porostu. Pro hodnocení byla použita Braun-Blanquetova stupnice početnosti a pokryvnosti (MORAVEC, 1994). Botanická nomenklatura je upravena dle KUBÁT et al. (2002).

Výsledky a diskuze

Na sledovaných lokalitách bylo nalezeno celkem 14 druhů plevelů - archeofytů (Tab.1), které jsou uvedeny na Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky (PROCHÁZKA, 2001).

Z kategorie ohrožení C2 byly nalezeny 3 druhy, a to zdravínek jarní, čistec roční a rozrazil polní. Zaznamenaná pokryvnost zdravínku na jednom ze snímků provedených v ozimých obilninách (špalda) byla 15%, pokryvnost ostatních druhů z této kategorie nepřesahovala ani v jednom případě 1%.

Nalezené druhy, které náleží do kategorie C3, byly drchnička modrá, nepatrnc rolní, pryšec srpovitý, pryskyřník rolní a kokrhel luštinec. Pokryvnost nepatrnce rolního v jednom ze snímků ozimých obilnin (žito) byla 8 %, pokryvnost ostatních druhů byla vždy méně než 1 %.

Z kategorie C4a byla zaznamenána chrpa modrá, svízel pochybný, prlina rolní, silenka noční, mák pochybný a kozlíček zubatý. Největší pokryvnost měla chrpa modrá, v jednom případě dokonce 35% (špalda), pokryvnost svízele pochybného byla v jednom snímku 2,5% (žito) a pokryvnost silenky noční v jednom případě 2 %, jinak pokryvnosti nepřesáhly 1%.

Ve druhé polovině dvacátého století došlo k výrazným kvantitativním změnám ve výskytu jednotlivých plevelných druhů. Za dvacet let, tedy mezi dvěma vydáními červeného seznamu vyšších rostlin, stoupl počet vyhynulých a ohrožených druhů plevelů o 61%. Nejvyšší podíl zaujímají archeofyty, původní druhy se na tomto počtu podílejí jen jednou třetinou. Podíl neofytů je zanedbatelný (HOLEC et al., 2003a).

Obr. 1: Prlina rolní (*Lycopsis arvensis* L.)

Obr. 2: Čistec roční (*Stachys annua* (L.) L.)

Závěr

Celkem bylo nalezeno 14 druhů plevelů uvedených na Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky. Z téměř 350 druhů vyšších rostlin, které na území ČR můžeme označit jako polní plevele je jich téměř sto v určitém stupni ohrožení či již vyhynulých. Mezi významné faktory, podmiňující tento stav, patří vedle zdokonalené agrotechniky a čištění osiva především změny v systému hospodaření a vyšší intenzita rostlinné produkce (především používání herbicidů a intenzivní hnojení) (HOLEC et al., 2003).

Poděkování

Tato práce vznikla v rámci projektu NAZV č. 1R55010 a výzkumného záměru MSM6046070901.

Tab. 1: Seznam nalezených druhů uvedených na Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky

Český název	Latinský název	Kategorie ohrožení	Počet snímků s výskytem
Zdravínek jarní	<i>Odontites vernus</i> (Bellardi) Dum.	C2	4
Čistec roční	<i>Stachys annua</i> (L.) L.	C2	2
Rozrazil polní	<i>Veronica agrestis</i> L.	C2	1
Drchnička modrá	<i>Anagallis foemina</i> Mill.	C3	1
Nepatrnc rolní	<i>Aphanes arvensis</i> L.	C3	5
Pryšec srpovitý	<i>Euphorbia falcata</i> L.	C3	1
Pryskyřník rolní	<i>Ranunculus arvensis</i> L.	C3	2
Kokrhel luštinec	<i>Rhinanthus alectorolophus</i> (Scop.) Pollich	C3	1
Chrpa modrá	<i>Centaurea cyanus</i> L.	C4a	16
Svízel pochybný	<i>Galium spurium</i> L.	C4a	7
Prlina rolní	<i>Lycopsis arvensis</i> L.	C4a	9
Silenka noční	<i>Silene noctiflora</i> L.	C4a	9
Mák pochybný	<i>Papaver dubium</i> L. s. str.	C4a	4
Kozlíček zubatý	<i>Valerianella dentata</i> (L.) Pollich subsp. <i>dentata</i>	C4a	2

Pozn:

C2 – Silně ohrožené – taxony s prokazatelným a trvalým ústupem, který se projevuje zvláště v poslední době zřetelným snižováním počtu, velikosti a hustoty dílčích populací na větší části našeho území, zpravidla se však ústup netýká všech populací, úplné vymizení z flóry České republiky zatím nehrozí. C3 – Ohrožené – taxony vykazují slabší, ale prokazatelný trvalý ústup, často jsou vázány na stanoviště, která v současné krajině zanikají.

C4a – Vzácnější taxony vyžadující pozornost – méně ohrožené – lze u nich vzhledem k různým rizikovým faktorům ohrožení v relativně krátké době předpokládat.